

הלכות בבורים פרק יב

א. מצות עשה לפדות כל אדם מישראל, פטר חמור בשה; ואם לא רצה לפדותו, מצות עשה לערפו: שנאמר "ופטר חמור תפדה בשה, ואם-לא תפדה וערפתו" (שמות לד, כ). ושתי מצוות אלו נוהגות בכל מקום, ובכל זמן; ומצות פדיה קודמת למצות עריפה.

ב. השה שפודין בו נותנו לכוהן, שנאמר "כל-פטר רחם . . ואת בכור-הבהמה הטמאה, תפדה" (במדבר יח, טו). בהמה טמאה האמורה כאן, היא החמור בלבד.

ג. פטר חמור אסור בהניה, עד שיפדה; ואם מכרו קדם פדיון, דמיו אסורים. ואם מת קדם פדיון, או שערפו הרי זה יקבר: מפני שהוא אסור בהניה אף לאחר עריפתו, הואיל ולא נפדה.

ד. לפיכך אם לא פדהו, ונתן פטר החמור בעצמו לכוהן אסור לכוהן להשתמש בו, עד שיפדהו בשה; ויקח השה לעצמו, או יערף אותו ויקבר. והפוגעים חשודים על דבר זה; לפיכך אסור לישראל לתן פטר חמור לכוהן, אלא אם כן פדהו הכוהן בפניו.

ה. הפריש פדיון פטר חמור, ומת השה קדם שיתננו לכוהן אינו חייב באחריותו; ויתן הנבלה לכוהן, להנות בה. מת פטר החמור אחר שפדהו, יתן הטלה לכוהן; ומת בהניתו, שפכר נפדה.

ו. מאימתי יתחייב לפדותו, משיוולד ועד שלושים יום. ומאחר שלושים יום אם רצה לערפו, עורפו; ואם רצה לפדותו, פודה; ואין כאן אלא עכוב מצוה בלבד.

ז. לא רצה לפדותו עורפו בקופים מאחוריו, שנאמר "ואם-לא תפדה וערפתו" (שמות יג, יג; שמות לד, כ). ואין ממיתין אותו לא במקל, ולא בקנה, ולא בקרדס, ולא במגרה אלא בקופים; ולא יכניסנו לחדר, וינעל הדלת בפניו עד שימות: שנאמר "וערפתו".

ח. אין פודין לא בעגל, ולא בחיה, ולא בשה שחוט, ולא בטרפה, ולא בכלאים, ולא בכוי שנאמר "תפדה בשה" (שמות יג, יג; שמות לד, כ); ואין קרוי ששה, אלא כבשים ועזים חיים בלבד. אין פודין בשה הדומה אחר; ואם פדה, פדוי. ופודין בבן פקועה; ואין פודין בפסולי המקדשין, שהרי נאמר בהן "כצבי וכאיל" (דברים יב, טו; דברים טז, כב) מה צבי ואיל אין פודין בו, אף הן אין פודין בהם.

ט. פודין בשה בין זכרים בין נקבות, בין תמימים בין בעלי מומים, בין קטנים בין גדולים. ששה שלקחו מדמי שביעית, אין פודין בו את הודאי; אבל פודין בו את הספק.

י. אם אין לו ששה לפדותו פודהו בשויו, ונותן דמיו לכוהן; לא אמרה תורה ששה להחמיר עליו, אלא להקל עליו שאם היה לו פטר חמור ששווה עשר סלעים, יש לו לפדותו בשה שווה דינר; ולא יהיה זה חמור מן ההקדש, שנפדה בכסף.

יא. במה דברים אמורים, בשהיו דמי פטר חמור משלושה זוזים ומעלה; אבל אם היו דמיו פחות משלושה זוזים, אין

פּוֹדִין אוֹתוֹ אֲלֵא בִשָּׁה אוֹ בְשִׁלוּשָׁה זִוּזִים. וְעֵין יָפָה, לֹא יִפְחַת מִסָּלַע; וְעֵין רָעָה, בַּחֲצִי סָלַע; וּבִינּוֹנִית, בְּשִׁלוּשָׁה זִוּזִים. וְהַפּוֹדָה פֶּטֶר חֲמוֹר שֶׁלֹּחֲבָרוּ הָרִי זֶה פָּדוּי, וְהַחֲמוֹר לִבְעָלָיו.

יב. פּוֹהָנִים וּלְוִיִּים פְּטוּרִין מִפֶּטֶר חֲמוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר "בְּכוֹר הָאָדָם, וְאֵת בְּכוֹר-הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה, תִּפְדֶּה" (במדבר יח, טו): כָּל שֵׁיִשְׁנוּ בְּבָכוֹר אָדָם, יִשְׁנוּ בְּבָכוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה; וְהַפֶּטֶר מִבְּכוֹר אָדָם, פֶּטֶר מִבְּכוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה.

יג. הַלּוֹקֵחַ עֶבֶר חֲמוֹרוֹ שֶׁלִּנְכָרִי, אוֹ הַמוֹכֵר עֶבֶר חֲמוֹרוֹ לִנְכָרִי אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רָשָׁאִי, הָרִי זֶה פֶּטֶר מִן הַבְּכוֹרָה; וְאֵין קוֹנְסִין אוֹתוֹ עַל דְּבָר זֶה. הִיָּה הַנְּכָרִי שֶׁתָּף בָּאֵם אוֹ בְּבָכוֹר, אֶפְלוֹ לֹא הָיָה לוֹ אֶלֶּא אֶחָד מֵאַלְף בּוֹ הָרִי זֶה פֶּטֶר. הִיָּה לוֹ בּוֹ אוֹ בְּאִמּוֹ אֶבֶר אֶחָד, כְּגוֹן יָדוֹ אוֹ רִגְלוֹ אֶפְלוֹ אֲזָנוֹ כָּל שֶׁאִלוֹ יִחַתֵּךְ יִהְיֶה בְּעַל מוֹם, הָרִי זֶה פֶּטֶר מִן הַבְּכוֹרָה; וְאֵם כְּשִׁיחַתֵּךְ חֵלֶק הַנְּכָרִי לֹא יִהְיֶה בְּעַל מוֹם לְמַזְבֵּחַ, הָרִי זֶה חֵיב.

יד. וְכֵן הַמְּקַבֵּל חֲמוֹר מִן הַגּוֹי לִהְיוֹת מְטִיפֵל בָּהּ, וְהוֹלֵד בִּינֵיהֶם, אוֹ נְכָרִי שֶׁקִּבֵּל מִיִּשְׂרָאֵל הַכֹּל פֶּטֶר מִן הַבְּכוֹרָה: שֶׁנֶּאֱמַר "פֶּטֶר רָחֵם, בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם, וּבַבְּהֵמָה" (ראה שמואל יג, ב), עַד שִׁיְהִיָּה הַכֹּל בְּיִשְׂרָאֵל.

טו. גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר, וְאֵין יָדוּעַ אִם עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּר יִלְדָּה חֲמוֹרוֹ אוֹ אַחֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּר הָרִי זֶה חֵיב לַעֲרֹף אוֹ לַפְּדוֹת; וְאֵם פָּדָה בִּשָּׁה הִשָּׁה שֶׁלָּגֵר, שֶׁהַמוֹצִיא מִחֲבָרוֹ עָלָיו הִרְאָיָה.

טז. גּוֹי שֶׁהַפְּרִישׁ פֶּטֶר חֲמוֹר, מוֹדִיעֵין אוֹתוֹ שְׂאִינוֹ חֵיב; וְהָרִי הוּא מִתֵּר בְּגִזָּה, וְעִבּוּדָה.

יז. פָּרָה שִׁילְדָה כְּמִין חֲמוֹר, אוֹ חֲמוֹר שִׁילְדָה כְּמִין סוֹס פֶּטֶר: שֶׁנֶּאֱמַר "וּפֶטֶר חֲמוֹר" (שמואל לד, כ) ו"פֶּטֶר חֲמֹר" (שמואל יג, ג), שְׁנֵי פַעַמִּים עַד שִׁיְהִיָּה הַיּוֹלֵד חֲמוֹר וְהַנּוֹלֵד חֲמוֹר. וְאֵם יֵשׁ בּוֹ מִקְצַת סִימָנֵי חֲמוֹר, חֵיב בְּבָכוֹרָה.

יח. חֲמוֹרוֹ שֶׁלֹּא בִכְרָה, וְיִלְדָה שְׁנֵי זָכָרִים נוֹתֵן טָלָה לַכּוֹהֵן. יִלְדָה זָכָר וְנִקְבָּה מִפְּרִישׁ טָלָה אֶחָד כְּדִי לַהֲפָקִיעַ קֹדֶשָׁה מִמֶּנּוּ עַד שִׁיְהִיָּה מִתֵּר בַּהֲנִיָּה, שְׂמָא הַזָּכָר גֵּלֵד תַּחֲלָה; וְטָלָה זֶה שֶׁהַפְּרִישׁ לִבְעָלִים, וְאִינוֹ לַכּוֹהֵן שֶׁהַמוֹצִיא מִחֲבָרוֹ עָלָיו הִרְאָיָה.

יט. שְׁתֵּי חֲמוֹרָיו שֶׁלֹּא בִכְרוּ, וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים נוֹתֵן שְׁנֵי טָלָאִים לַכּוֹהֵן; זָכָר וְנִקְבָּה, אוֹ שְׁנֵי זָכָרִים וְנִקְבָּה נוֹתֵן טָלָה אֶחָד לַכּוֹהֵן.

כ. יִלְדוּ שְׁתֵּי נִקְבוֹת וְזָכָר, אוֹ שְׁנֵי זָכָרִים וְשְׁתֵּי נִקְבוֹת אֵין כָּאֵן לַכּוֹהֵן כָּלוּם. וְאִינוֹ צָרִיךְ לַהֲפָרִישׁ טָלָה לַעֲצֻמוֹ, לְפִי שֵׁישׁ כָּאֵן סְפָקוֹת הָרַבָּה שְׂמָא הָאֶחָת יִלְדָה זָכָר וְהַשְּׁנִיָּה שְׁתֵּי נִקְבוֹת, אוֹ שְׂמָא זֹו יִלְדָה נִקְבָּה וְהָאֶחָת זָכָר וְאַחֲרָיו נִקְבָּה, אוֹ נִקְבָּה וְאַחֲרֶיהָ זָכָר; וְכֵן סְפָקוֹת הָרַבָּה יֵשׁ בְּשְׁנֵי זָכָרִים וְשְׁתֵּי נִקְבוֹת.

כא. אֶחָת בִּכְרָה וְאַחֶת שֶׁלֹּא בִכְרָה, וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים וְנִתְעַרְבוּ נוֹתֵן טָלָה אֶחָד לַכּוֹהֵן; זָכָר וְנִקְבָּה, מִפְּרִישׁ טָלָה אֶחָד לַעֲצֻמוֹ וְאִינוֹ לַכּוֹהֵן מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק, וְהַמוֹצִיא מִחֲבָרוֹ עָלָיו הִרְאָיָה. וְכֵן הַלּוֹקֵחַ חֲמוֹר מִן הַגּוֹי, וְאֵין יָדוּעַ אִם בִּכְרָה אוֹ לֹא בִכְרָה, וְיִלְדָה זָכָר פּוֹדָה אוֹתוֹ בִּשָּׁה; וְהוּא לִבְעָלִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק.

כב. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ עֶשֶׂר טָלָאִים, כָּל אֶחָד מֵהֶן הַפְּרִישׁוֹ עַל

סֶפֶק פֶּטֶר חֲמוֹר הָרִי כָּלָן כַּחֲלִין לְכָל דָּבָר, וּמִתְעַשְׂרִין כֶּשֶׁאֶר
הִבְהִמָּה; וּמִפְּרִישׁ אֶחָד מֵהֶן מַעֲשֹׂר, וְהִשָּׂאֶר שֶׁלוֹ כִּשְׁהִיוּ.

כג. יִשְׂרָאֵל שָׁהִיו לוֹ עֲשָׂרָה פְּטִי חֲמוֹרִים וְדֹאִיִן בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ,
שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ מִבֵּית אָבִי אִמּוֹ כוֹהֵן, וְאוֹתוֹ אָבִי אִמּוֹ הַכּוֹהֵן נָפְלוּ לוֹ
מִבֵּית אָבִי אִמּוֹ יִשְׂרָאֵל הָרִי זֶה מִפְּרִישׁ עָלֶיהֶן עֲשָׂרָה שִׁיִּין, וְהֵן
שֶׁלוֹ; וְחִיבִין בְּמַעֲשֹׂר.